

Modulace mluveného projevu

Modulace (tvarování) mluveného projevu

- ☞ Presentujeme se svým komunikačním uměním, jádrem je mluvený projev.
- ☞ Způsob řeči a její modulace dotváří **obraz naší osobnosti**.
- ☞ Měli bychom být schopni mluvit **kultivovaně, spisovně a obratně**.
- ☞ Spisovnou mluvu zpočátku cítíme nepřírozeně. Pocit nás opustí, pokud řeč zvládneme.
- ☞ Schopnost užívat prostředky pro **modulaci řeči** je nezbytná k umění zaujmout a přesvědčit.

Hlasová technika

- ☞ Závisí na správném **dýchání**, dech je třeba přizpůsobit textu.
- ☞ **Plný vyrovnaný hlas :**
 - 1. hluboký nádech,
 - 2. pomalé vydechování
 - 3. přídech během logických pauz
- ☞ Ideální je nadechovat se **ústý i nosem** zároveň – umožní to bohatší rezonance v nadhrtanových dutinách
- ☞ Získat hlasovou techniku umožní **dechová cvičení**.
- ☞ Trénujeme rezonanci nadhrtanových prostor a dutin.

Dechové cvičení

**Kouzlí, kouzlí kouzelník, vykouzlí nám za pětník,
žlutý šátek, rudou růži, d'áblu zaprodal svou kůži,
je to příliš tajemné, hrůza, úděs jímá mne,
jímá mne při pomyšlení, jak se dojmy rychle mění,
včera cirkus, kouzla, čáry, dneska černooká Máry,
černá Máry v kantině, přítulná jen při víně,
při víně a za pětník, kouzlí, kouzlí kouzelník.**

Základní prostředky modulace

- ☞ Výslovnost
- ☞ Přízvuk
- ☞ Fráze
- ☞ Melodie
- ☞ Dynamika
- ☞ Barva
- ☞ Tempo
- ☞ Pauza
- ☞ Mimika
- ☞ Gestikulace

Výslovnost - artikulace

☞ **Samohlásky** tvoří jádro slabik

- Při jejich výslovnosti nevznikají v nadhrtanových prostorách žádné překážky
- a jsou vždy znělé – pracují při nich hlasivky.

☞ **Souhlásky** dělíme na

- **znělé** (b, v, d, z, ž, ř, r, l, h, j, m, n, ň)
- **neznělé** (p, f, t, s, š, ť, c, č, ch)
- **podle místa tvoření**
 - obouřetné p, b, m,
 - retozubné v, f,
 - dásňové přední t, d, n, c,
 - dásňové zadní č, š, ž
 - předopatrové ť, d, ň, j
 - zadopatrové k, g, ch,
 - hrtanové h
- **podle způsobu tvoření**
 - Podle druhu překážky, která v ústech vzniká
 - Úžinové (vzduch proudí ve vymezené úžině) např. f, v, s, z, š, ž, l
 - Závěrové (vzduch musí rozrazit překážku pevně spojenou) např. p, b, m, t, d, n, g, k

Problémy s výslovností

- ☞ **Nestandardní výslovnost** samohlásek (krácení, dloužení, otevřenost, uzavřenost) je nejčastější chybou.
- ☞ Bývá ovlivněna nářečím.
- ☞ Nestandardní výslovnost souhlásek – práce s logopedem:
 - ráčkování, sykavky, písmeno l
- ☞ **Ledabylá mluva.**
- ☞ **Výslovnost je často odlišná od grafického záznamu** (plod, plot)
- ☞ **Některá specifika české výslovnosti:**
 - Tvary slovesa být – já jsem... je možné vyslovit s j i bez j
 - Sloveso jít – já jdu – pouze s j
 - Sedm, osm, lze vyslovit bez –u- i s – u—
 - Přijď, přijďte, je možné vyslovit i bez –j-

Jazykolamy

- ☞ Potkal se s peklem pod Popokatepetlem.
- ☞ Osuš si šosy.
- ☞ Byly přečteny přiřčené ceny.
- ☞ Sazeč dnes všechno nevysází.
- ☞ Neznepokojte se meteorologickým proroctvím.
- ☞ Na cvičišti čtyři svišti cvičí.
- ☞ Zalyžařivší si lyžař potkal nezalyžařivší si lyžařku.
- ☞ Rozprostovlasatěla-li se dcera krále Nabuchodonozora nebo nerozprostovlasatěla-li se dcera krále Nabuchodonozora.
- ☞ Rubl, dolar, libra.
- ☞ Roli lorda Rolfa hrál Vladimír Leraus.

Přízvuk

- ☞ Přízvuk vnímáme jako zvýraznění určité části slova (slabiky)
- ☞ Je v češtině vždy **na 1. slabice** plnovýznamového slova (**rozhovor**)
- ☞ Předložky přebírají přízvuk následujícího slova (**při** rozhovoru)
- ☞ Spojením několika slabik, z nichž jedna je přízvučná, vzniká **takt** :
byl bych si, **umyl** se
- ☞ Příklady přízvuků ve větách
 - *Přijdu dnes večer* (3 slova, 3 takty)
 - *Dáme si na stůl vázu s květinami* (7 slov, 4 takty)

Fráze

- Fráze se tvoří na základě **obsahu sdělení** – většinou odpovídá větě či souvětí.
- Hranice fráze poznáme podle **pauzy a melodie**.
 - Mysleli jsme si, / že už nepřijdou. / Nebo snad přece? / Kupodivu se brzy objevili mezi stromy.
- Každá fráze má svůj **větný přízvuk** – jde o přízvuchnou slabiku nejdůležitějšího slova fráze.
 - Když se vrátil z procházky/začal pilně pracovat/aby vše rychle dokončil.
- Členění na fráze (pauza, přízvuk) může měnit smysl textu:
 - Někteří poslanci odmítli/ oprávněně/ navrhované změny v zákoně.
- Čím je tempo řeči pomalejší, tím kratší jsou fráze (souvislost s dechem).

Melodie řeči

- ☞ Melodii vytváří změna výšky tónu. Naše řeč nesmí být **monotónní**.
- ☞ Melodie odlišuje věty **oznamovací, tázací, rozkazovací**
- ☞ Vyjadřuje **citové zaujetí** mluvčího:
 - nejistotu nebo jistotu
 - lhostejnost nebo zaujetí
 - radost nebo smutek
 - překvapení nebo nudu
 - nadšení nebo únavu
- ☞ Pokud je melodie užívána správně, **pomáhá porozumění textu**.
- ☞ Existují typická zpívání podle krajů.

Cvičné texty

- ☞ Nevíme, jaký důsledek bude mít skleníkový efekt na život člověka na Zemi.
- ☞ Možných předpovědí je více, ale která je ta správná?
- ☞ Je jasné, že změny klimatu probíhají.
- ☞ Je jejich příčinou opravdu člověk a jeho nešetrný přístup k životnímu prostředí?
- ☞ Tomu by bylo třeba zamezit!

Každý podal profesoru Parkillovi ruku a na rozloučenou něco řekl.

- ☞ Paní Rodriguezová řekla: „Myslím, že se vrátím - “
- ☞ „Doufám, že ano,“ řekl pan profesor.
- ☞ „Tak já jsem propadla!“ vykřikla paní Rodriguezová.
- ☞ „Ale ne, jen jsem chtěl říct, že doufám ve váš návrat – “
- ☞ „Tak já jsem propadla!“
- ☞ „Ale ne, ne – “
- ☞ „Rodriguezová!“ zasáhl pan Kaplan. „Kontrolujte se!“

Dynamika řeči

- ☞ Řečník by měl umět **měnit sílu hlasu** podle souvislosti.
- ☞ Zesílení, ale i ztlumení hlasu má **vliv na pozornost posluchačů**.
 - Příliš hlasitý projev může působit **útočně**.
 - Trvale slabý hlasový projev působí **nejistě**.
- ☞ K zesílení bychom měli užívat **rezonance**, abychom si nepoškodili hlasivky.

Barva hlasu

- ☞ Je dána výškou a intenzitou tzv. **svrchních harmonických tónů** a jejich poměrem k tónu základnímu.
- ☞ Odráží také **aktuální psychický a fyzický stav člověka**.
 - **Příjemně** je vnímán hlas měkký, sametový, znělý (spíše níž položený).
 - **Nepříjemně** hlas ostrý, chraplavý, řezavý, zastřený a neznělý (spíše výš položený).
 - Neutrálně nevýrazný, i když dostatečně znělý.

Popište svou barvu hlasu

Tempo řeči

- ☞ **Tempo řeči přizpůsobujeme srozumitelnosti projevu.**
 - Většina rychle mluvících má problémy se srozumitelností projevu.
 - Nepřípustné je redukovat dlouhá slova.
- ☞ **Tempo bývá ovlivněno**
 - temperamentem
 - zvyklostmi člověka – překotná mluva, rozvláčnost
 - společenským kontextem
 - trémou a úzkostí
- ☞ **Tempo řeči se řídí obsahem sdělení.**
 - Vysvětlování problému – pomaleji, s důrazy
 - Rekapitulaci, notoricky známé věci – rychleji.

Pauza a mlčení

☞ **Mají svou specifickou komunikační funkci.**

☞ **Pauza**

- **logická** – na konci fráze
- **fyzilogická** – k nádechu (může být umístěna nevhodně)
- **významová, psychologická**
 - k ozvláštňení textu
 - prostředek vyjádření emocí.

☞ **Mlčení**

Podle toho, jaká gesta a mimika jej doprovázejí:

- držíme jím partnera v nejistotě
- vyjádříme jím souhlas či nesouhlas
- vyjádříme jím obdiv či úctu.

Mimika a gestikulace

Mimika

- ☞ Změny v obličeji vyjadřují **stav mluvčího, jeho úmysly a pocity.**
- ☞ Užívání mimiky by mělo být úměrné situaci a obsahu projevu.
- ☞ Kamenná tvář či pitvoření působí nepřírozně.

Gestikulace

- ☞ Souhrn doprovodných pohybů při řeči, zvláště pohybů rukou.
- ☞ Intenzita gest
 - vyjadřuje zaujetí mluvčího
 - uvolňuje psychické napětí a trému
 - pomáhá k nalezení vhodného slova
 - opticky zdůrazní důležité body projevu
 - pomáhá navázat kontakt
 - je spjata s národními zvyklostmi
- ☞ **Gestikulace je účinná jen když má svou funkci, která odpovídá obsahu.**

Nácvik modulace textu

☞ Čtení potichu

- pro první orientaci – kde se vyskytují vsuvky či přímá řeč
- rozdělení textu na logické úseky (fráze) svislými čarami

☞ Čtení nahlas

- modulace frází, umístění pauz /
- umístění akcentů na obsahově důležitá slova
- dotvoření melodie a barvy hlasu v závislosti na charakteru textu
- kontrola dynamiky tempa

☞ Modulaci hlasu je třeba si v textu vyznačit!